

مصادق‌سازی حسن التبعّل در روابط زوجین بر اساس منابع اسلامی

علی جدانی^۱

چکیده

اهمیت شناخت مصادق‌های رفتاری تعامل همسران با یکدیگر، موجب استحکام و بالندگی مهم‌ترین نهاد جامعه، یعنی خانواده می‌شود. لذا محقق در این تحقیق به این نتیجه رسید که برای اینکه یک زن بتواند خوب شوهر داری کند، لازم است که در پنج مولفه: آراستگی (آرایش کردن، استفاده از عطر، استفاده از زینت)، توجه (در همه امور زندگی از امور جنسی گرفته تا بقیه امور)، خدمت کردن به شوهر در منزل (آشپزی، نان پختن)، حفظ اقتدار و سازگاری با شوهر، مسلط به مصادق‌های رفتاری برآمده از روایات اهل بیت (ع) شود. در خصوص این تحقیق، از منابع اسلامی - روایی به شیوه کتابخانه‌ای بهره برده شده و از روش توصیفی، در ارائه مطالب کمک گرفته شده است.

واژگان کلیدی: مصادق‌سازی رفتاری، حسن التبعّل، روابط زوجین، اسلام.

مقدمه

خانواده رکن اساسی جامعه انسانی است. از دیدگاه پیامبر اکرم (ص) راه رسیدن به کمال و پیمودن قلّه‌های انسانیت و معنویت در سایه تشکیل خانواده به وجود می‌آید و همین موجب سعادت و نیک بختی و به دست آوردن ثمرات دنیوی و اخروی می‌گردد. ^۱خدای مهربان یک چنین نعمت گران‌بهایی را به بشر داده است، لکن افسوس و صد افسوس که از این نعمت بزرگ قدردانی نمی‌کند و چه بسا به خود خواهی و نادانی و عدم شناخت، آن را به زندان تبدیل می‌کند. ^۲ مهم‌ترین عامل ناسازگاری زن و شوهر، آشنا نبودن شأن به وظائف زن‌اشویی عواملی همچون روابط نادرست بین زوجینی از انواع آشکارساز طلاق است. ^۳ کم‌توجهی نسبت به کسب مهارت‌های زندگی، ^۴ بی‌توجهی نسبت به همسر، عامل ۵/۷ درصد طلاق‌ها هست. ^۵ علل و عوامل طلاق عبارتند از: نداشتن تفاهم اخلاقی، تمکین نکردن.

یکی دیگر از عوامل مهم آسیب‌پذیری ازدواج‌ها، نبود مهارت‌های کافی در همسران است که موجب تنش و رنجش می‌شود و نیز خطری جدی برای دوام و پایداری زندگی به حساب می‌آید. ^۶ از دیگر عواملی که مایه آشوب نیرومندی در

۱. صالحی؛ پیامبر اعظم (ص) و همسررداری مطلوب راهکارها و آسیب‌ها؛ معرفت، ۱۰۸، ص ۷۳-۸۲.

۲. امینی، ابراهیم؛ آئین همسررداری؛ ج ۱، ص ۷۸.

۳. اسکندری نژاد؛ بررسی عوامل موثر بر طلاق در دهه اخیر (مرور سیستماتیک)؛ مطالعات اسلامی زنان و خانواده، ۱۴، ص ۵۳-۸۶.

۴. قلی‌زاده، آذر؛ بانکی پور فرد، امیرحسین؛ مسعودی‌نیا، زهرا؛ مطالعه کیفی تجارب مردان و زنان طلاق گرفته از عوامل فرهنگی زمینه ساز طلاق؛ ص ۳۹-۶۴.

۵. علیرضا، قاسمی؛ باقر، ساروخانی؛ عوامل مرتبط با طلاق در زوجین متقاضی طلاق توانقی (شهرستان کرمانشاه)؛ مطالعات علوم اجتماعی ایران، ص ۶۹-۸۷.

۶. طاهره، موسوی؛ دوره ۱۴۳۷، شماره ۱۳۸، رمضان ویژه‌نامه خانواده، ص ۳۵-۴۸.

روابط زوج‌ها و ویرانی بنیاد خانواده می‌شود و سلامت خانواده را با خطرات جدی روبه‌رو می‌سازد، عدم مهارت‌های ارتباطی یا رفتارهای ناکارآمد زن و شوهر است. زمانی که زوجین در حل مشکلات زناشویی شکست می‌خورند و ناتوان‌اند، نارضایتی به طور مداوم ادامه داشته باشد؛ می‌تواند باعث بدرفتاری و خشونت در خانواده بشود و در نهایت باعث جدایی یا طلاق گردد.^۱ مهارت‌های رفتاری، یعنی انجام رفتارهایی که موجب ایجاد احساس خوشایند و هیجان مثبت در همسر شود، این مهارت‌ها، به مبادله رفتارهای مثبت و کاهش رفتارهای منفی طرف مقابل منجر می‌شود. بنابراین، باید توجه داشت، عشق هدیه‌ای است الهی که خداوند آن را با عقد ازدواج به همسران عطا کرده است و کسب مهارت‌های لازم در طول زمان، این عشق را بارور و پایدار خواهد کرد.^۲

مفهوم‌شناسی

خانواده: پیوند عمیق و پایدار جسمی و روحی چند نفر برای زیستن در فضای واحد است. یعنی بدون تحقق این پیوند، خانواده معنایی ندارد؛ قوام این بنا به میزان پیوند اعضای آن بستگی دارد. بنابراین، جهت تعالی کارایی خانواده، لازم است بر تحکیم پیوند و روابط اعضای خانواده تأکید شود. فلذا، تحکیم روابط در خانواده از جمله مهم‌ترین مسائل در سلامت و رشد فرد، همچنین پویایی و توسعه همه جانبه در جامعه است.

عربی یا عجمی بودن واژه بَعْل، مورد اختلاف است. دیدگاه نخست، کاربرد متداول و فراوان آن در زبان عربی را دلیل عربی بودن آن می‌داند. از جمله معانی

۱. نصراللهی، سارا؛ تمدنی، مجتبی ۱۳۹۷؛ شناسایی الگوهای رفتاری تداوم دهنده مشکلات زناشویی؛ فرهنگ مشاوره و روان‌درمانی ۳۴، ۵۷-۷۵.

۲. متقی‌فر، مهدی؛ جمال‌زاده، علیمه؛ اعظم‌رام‌پناه، ناهید؛ خانواده، اخلاق و سبک زندگی؛ اندیشه ماندگار،

مشهور لغوی که در زبان عربی برای بعل گفته‌اند عبارت است از: خدا و رب، مالک و زوج که به اختلاف موارد فرق می‌کند.

برخی در جمع معانی یاد شده، بعل را چیزی قائم به ذات دانسته‌اند که نسبت به هم‌نوعان خود برتر و از آن‌ها بی‌نیاز است، بر این اساس به رغم وجود این معنای مشترک در همه کاربردها، بعل در موارد گوناگون مصداق و معنای متفاوتی دارد؛ مثلاً بعل زن به معنای شوهر او.

واژه «التَّبَعْلُ»: در زبان عربی «التَّبَعْلُ» باب «تَفَعَّلَ» هست، و یکی از معانی این باب «تَكَلَّفَ» هست. یعنی وقتی ریشه «بعل» به باب تفاعل برود، حکایت از سنگینی و تکلف وظیفه می‌کند.

مراد از بعل در آیات قرآن، شوهر و جفت زن است به جز در آیه ۱۲۵ سوره صافات «أَتَدْعُونَ بَعْلًا وَ تَذَرُونَ أَحْسَنَ الْخَالِقِينَ؛ آیا بعل را به عنوان خدای خویش می‌خوانید و از او درخواست کمک دارید و خدایی را که بهترین آفریدگان است رها می‌سازید؟» که به معنی بت و صنم است. در برخی از اقوام، شوهر چنان از جایگاه بلند برخوردار بود که در حکم خدایان و در شأنیت پرستش بوده است. از این رو واژه‌ای که برای بیان پروردگاری و رب النوعی استفاده می‌شد، برای شوهر نیز به کار می‌رفته است.

اما واژه حُسن، به ضمّ حاء که در زبان پارسی به معنای نیکویی است. در جاهای مختلف، معنایی متنوع و متعدد دارد، ولی در یک چیز مشترک می‌باشد و آن مسئله زیباشناختی به عنوان مؤلفه و مقوم اصلی است. هر چیزی هر چند که خوب باشد، ولی نیکو نیست. حسن خلق به معنای نرم خویی، پاکیزه گفتار بودن و با روی گشاده و زیبا با دیگران برخورد کردن است. بنابراین با توجه به کاربردها و مصادیقی که قرآن برای حسن خلق بیان داشته است، می‌توان گفت

که حسن التبعّل چیزی در مایه‌های رفتار و هنجارهای نیک و حتی فراتر از آن است.

اولین مسئولیتی که در قانون مدنی متوجه زوجین است، پذیرش حسن معاشرت از سوی طرفین است؛ لذا در ماده (۱۱۰۳) ق.م این‌گونه آمده: برطبق این ماده، زن و شوهر مکلف به حسن معاشرت با یکدیگرند. یعنی باید به گونه‌ای با یکدیگر رفتار کنند که آرامش و مسالمت بر روابط آن‌ها حاکم و محیط خانواده متشنج نبوده و نزاع در روابط آنان وجود نداشته باشد.^۱

خوب شوهر داری کردن یعنی زن آراستگی خود را حفظ کند، به شوهر خدمت کند، توجه به شوهر در همه امور داشته باشد، به اقتدار مرد اهمیت بدهد و سازگاری با شوهر داشته باشد.

آراستگی

معمولاً اولین عنصر محرک برای آشنایی با یک نفر، جذابیت اوست. جذابیت در آغاز و گسترش آشنایی زن و مرد تأثیر به‌سزایی دارد. به عبارت دیگر همه ما دوست داریم با کسانی ارتباط پایدار برقرار کنیم که برای ما جذاب هستند. یقیناً جذابیت ظاهری در کنار جذابیت‌های شخصیتی و اجتماعی، برای شکل‌گیری یک رابطه به ویژه رابطه همسری خیلی اهمیت دارد.

نکته قابل توجه این است که تا قبل از ازدواج هم زنان و هم مردان به این موضوع توجه دارند. به ویژه هنگامی که پای عشق و ازدواج در میان باشد، هر دو سعی می‌کنند آراسته، خوش‌پوش و معطر باشند. خوشبختانه این رفتارها اغلب تا ماه‌های ابتدایی زندگی مشترک ادامه می‌یابد. اما متأسفانه در بسیاری مواقع پس از گذشت چندین ماه از زندگی مشترک، کم‌کم برای زن و شوهر بی‌اهمیت می‌شود.

۱. انتصاری، آمنه (۱۳۹۳)؛ شناخت حقوق همسر، ضامن سلامت خانواده است؛ پیام زن، ۱۳۹۳ (۲۷۲).

بررسی روابط زناشویی که دچار مشکل شده است، نشان می‌دهد که یکی از عوامل سردی روابطشان، بی‌توجهی به آراستگی ظاهر در ارتباط با همسر است. توجه همسران به این امر، علاوه بر اینکه علاقه طرفین را نسبت به هم افزایش می‌دهد، عفت و پاکدامنی را نیز در جامعه تقویت می‌کند. همچنان‌که امام رضا(ع) می‌فرماید:

چه بسا که بی‌توجهی مرد به آراستگی ظاهر سبب گردد که زن از پاکدامنی فاصله بگیرد.^۱

بنابراین، خودتان را برای همسرتان بیارایید و ظاهر خود را جذاب و زیبا کنید. با توجه به این مطلب، آراستگی موی سر یکی از تأثیرگذارترین عوامل در ایجاد جذابیت و زیبایی برای زن و شوهر می‌باشد. استفاده از مدل‌های متنوع از ویژگی‌های منحصر به فرد موی زنان است که در زیبایی و جذابیت برای همسر تأثیر بسزایی دارد. آراستگی موی سر مردان به نظافت و بهداشت آن، اصلاح و کوتاه کردن، مرتب کردن و شانه زدن، خضاب و رنگ کردن آن محقق می‌شود.

از سیره پیشوایان دیگر نیز، چنین شیوه‌هایی را نقل کرده‌اند، چنان‌که ذروان مدائنی می‌گوید: بر امام رضا(ع) وارد شدم، اتفاقاً ایشان مشغول خضاب کردن بود. گفتم: فدایت شوم، شما خضاب کرده‌اید؟ فرمود: «بله، خضاب کردن پاداش بسیاری دارد، آیا نمی‌دانی که آراستن ظاهر، بر عفت و پاک دامنی زنان می‌افزاید؟ آیا برای تو خوشایند است که وقتی ناآراسته بر همسرت وارد می‌شوی او را چون خود، بدون آمادگی و ناآراسته ببینی؟» گفتم: نه. فرمود: «دلیل [کار من] همین است».^۲

۱. طبرسی، حسن بن فضل؛ *مکارم الأخلاق*؛ ص ۴۸۹.

۲. مجلسی، محمدباقر؛ *بحار الانوار*؛ ج ۷۶، ص ۱۰۰.

بکار بردن بوی خوش نیز علاوه بر جاذبه طبیعی که سبب کشش همسران به سوی یکدیگر می‌شود، تقویت نیروی جنسی را نیز به همراه دارد که این امر نیز به نوبه خود، زمینه آرامش و گرایش همسران را به یکدیگر فراهم می‌سازد. با توجه به این مقدمه، مصداق‌های رفتاری آراستگی زن در برابر شوهر عبارتند از:

الف) آرایش کردن

قال الإمام الصادق(ع):

لا غنى بالزوجة فيما بينها وبين زوجها الموافق لها عن ثلاث خصال وهن: ... و الهیئة الحسنة لها فی عینہ؛^۱ زن نسبت به شوهر سازگار خود سه نکته را باید رعایت کند: ... و سر و وضع مناسب و خوشایند در نظر او.

و قال رسول الله(ص):

ان من خیر نساءکم . . . المتبرجة من زوجها الحصان عن غیره؛^۲ بهترین زنان شما آن زنی است که برای شوهرش آرایش و زینت می‌کند، اما از بیگانگان خود را می‌پوشاند.

ب) استفاده از عطر

قال رسول الله(ص):

عليها ان تطيب باطيب طيبها و...؛^۳ بر زن است که [برای شوهرش] خوشبوترین عطرهايش را بزند و .....
و قال رسول الله(ص):

۱. همان؛ ج ۷۵، ص ۲۳۷.

۲. کلینی؛ محمد بن یعقوب؛ الکافی؛ ج ۵، ص ۲۳۴.

۳. همان؛ ص ۵۰۸.

خیر نساء کم الطيبة الريح الطيبة...^۱ بهترین زنان شما زنی است که دارای بویی خوش و ...».

ج) لباس زیبا و متنوع پوشیدن

لباسی که شما می پوشید پیام های مختلفی را به مخاطب تان منتقل می کند. جنس پارچه، رنگ و مدل لباس هر کدام حاوی پیام هایی است. رسول خدا(ص) می فرماید:

عليها ... وتلبس احسن ثيابها...؛ بر زن است که [برای شوهرش] قشنگ ترین لباس هایش را بپوشد، و.....^۲

د) استفاده از زیور آلات و زینت کردن برای شوهر

قال رَسُولُ اللَّهِ(ص):

عليها ... وتزين باحسن زينتها؛ بر زن است که [برای شوهرش] ... و از زیباترین زینت هایش استفاده کند.^۳

قال الإمام باقر(ع):

النِّسَاءُ يُحِبُّنَ أَنْ يَزِينَ الرَّجَالُ فِي مِثْلِ مَا يُحِبُّ الرَّجَالُ أَنْ يَرَى فِيهِ النِّسَاءُ مِنَ الزَّيْنَةِ؛ همان گونه که مردها دوست دارند زن خود را زینت شده ببینند، زن ها نیز دوست دارند شوهر خود را آراسته ببینند.^۴

۱. همان؛ ص ۳۲۵.

۲. کلینی؛ محمد بن یعقوب؛ *الکافی*؛ ج ۵، ص ۵۰۸.

۳. همان.

۴. تفسیر نور الثقلین؛ ج ۱، ص ۲۵۳.

ز) رنگ کردن سر

وَ أَمَرَ رَسُولُ اللَّهِ (ص) النَّسَاءَ بِالْخِضَابِ ذَاتِ الْبَعْلِ وَ غَيْرَ ذَاتِ الْبَعْلِ، أَمَّا ذَاتُ الْبَعْلِ فَتَزِينُ لِرُؤُوسِهِنَّ؛ پیامبر اکرم (ص) به زنان مجرد و متأهل سفارش کرد که موی سر خود را رنگ کنند؛ و اما زنان متأهل برای شوهرانشان، خود را زینت کنند.

ح) دست حنا کردن

وَ قَالَ الصَّادِقُ (ع):

وَ لَا يَنْبَغِي لَهَا أَنْ تَدَعَ يَدَهَا مِنَ الْخِضَابِ وَ لَوْ أَنَّ تَمَسَّحَهَا بِالْحِنَّاءِ مَسْحاً وَ إِنْ كَانَتْ مُسِنَّةً^۲... و شایسته و مطلوب نیست که خضاب را از دست خود ترک کند، اگر چه با حنا یک مرتبه بر دست خود بکشد هر چند سالمند باشد.

ط) بعد ایام خاص (عادت و جنابت) غسل کند

قال رسول الله (ص):

يَا حَوْلَاءُ لِلرَّجُلِ عَلَى الْمَرَأَةِ ... وَ اغْتَسَلَتْ مِنْ جَنَابَتِهَا وَ حَيْضِهَا وَ اسْتِحَاضَتِهَا؛^۳ ای حولاء از حقوق مرد بر زن است که ... و از جنابت و عادت (حیض و استحاضه) غسل کند...».

خدمت کردن به شوهر

از نکات بسیار مهم سفارش شده از طرف اهل بیت (ع) در سبک زندگی خانوادگی، خدمت کردن زن به شوهر در منزل می‌باشد. در کلمات اولیای دین (ع) برای تشویق زن و مرد به یاری یکدیگر، نکات جالب توجهی بیان شده که توجه به آنها انگیزه همکاری را در منزل بیشتر می‌کند. هر زنی که هفت روز به شوهر خود خدمت کند، خداوند هفت در دوزخ را بر او می‌بندد و هشت در

۱. مجلسی، محمدباقر؛ بحار الانوار؛ ج ۷۶، ص ۱۰۲..

۲. کلینی؛ محمد بن یعقوب؛ الکافی؛ ج ۵، ص ۵۰۹.

۳. مرآة العقول فی شرح أخبار آل الرسول (ع)؛ محقق، مصحح: سید هاشم، رسولی؛ ج ۲۰، ص ۳۰۴.

بهشت را به روی او می‌گشاید و خطاب می‌شود از هر دری که می‌خواهی وارد شو.^۱

همچنین در مورد همکاری مرد در خانه، رسول خدا(ص) به علی(ع) سفارش می‌فرماید:

«مردی نیست که به همسرش در خانه کمک کند، مگر آنکه به تعداد موهای بدنش عبادت یک سال روزه با نماز در شبهایش برای او پاداش قرار می‌دهند و خداوند پاداش پیامبران صبوری مانند داوود(ع) یعقوب(ع) و عیسی(ع) را برای او قرار می‌دهد...»^۲.

با توجه به آنچه در مورد اهمیت خدمت کردن زن و شوهر در خانه بیان شد، مصداق‌های خدمت کردن زن در خانه عبارتند از:

الف) روشن ساختن چراغ خانه

قال رسول الله(ص):

حق الرجل علی المرأة ائارة السراج و...؛^۳ حق مرد بر زن این است که چراغ خانه را روشن سازد....»

ب) آشپزی کردن

قال رسول الله(ص):

«خیر نساء کم ... الطبیخ...»^۴؛ بهترین زنان شما زنی است که .... و دست پختی خوب باش....».

۱. امام محمدباقر(ع): ایما امرأة خدمت زوجها سبعة أيام أغلق الله عنها سبعة أبواب النار وفتح لها ثمانية أبواب الجنة تدخل من أيها شاءت.

۲. مجلسی، محمدباقر؛ بحارالانوار؛ ج ۱۰۱، ص ۱۰۶.

۳. نوری، میرزا حسین؛ مستدرک الوسائل و المستنبط المسائل؛ ج ۱۴، ص ۲۵۴.

۴. کلینی؛ محمد بن یعقوب؛ الکافی؛ ج ۵، ص ۳۲۵؛

ج) آرد خمیر کردن و نان پختن

قال الإمام الباقر(ع):

إن فاطمة سلام الله عليها ضمنت لعلی(ع) عمل البيت والعجين والخبز وقم البيت وضمن لها علی علیه السلام ما كان خلف الباب...؛^۱ حضرت زهرا(س) کارهای داخلی منزل، و خمیر کردن، و نان پختن را به عهده گرفت.

د) چیدمان صحیح وسائل خانه

قال ابا عبدالله(ع) عن النبي(ص):

ایما امرأة دفعت من بیت زوجها شیئا من موضع الی موضع ترید به صلاحا نظر الله الیها ومن نظر الله الیه لم یعذبه؛^۲ امام صادق(ع) از پیامبر عزیز(ص) روایت می‌کند: «هر زنی که در خانه شوهرش چیزی را برای سامان دادن وضع خانه جابه‌جا کند، خداوند نظر [رحمت] به او می‌کند. و هر کس مورد نظر [رحمت] خدا قرار گیرد، خدا عذابش نمی‌کند.

ه) آب دادن به شوهر

عَنِ الْبَاقِرِ(ع) قَالَ:

ما من امرأة تسقى زوجها شربةً من ماءٍ الا كان خيرا لها من عبادة سنة صيام نهارها وقيام ليلها وبنى الله لها بكل شربة تسقى زوجها مدينة في الجنة وغفر لها ستين خطيئة؛^۳ حضرت امام محمدباقر(ع) فرمود: هر زنی که به شوهرش مقداری آب دهد، برای او بهتر از عبادت یک سال است که روزهایش روزه باشد و شب‌هایش عبادت کند. و خداوند به جای هر مقدار آبی که به شوهرش بنوشاند، شهری در بهشت برایش می‌سازد و شصت گناهش را می‌آمرزد.

۱. مجلسی، محمدباقر؛ بحارالانوار؛ ج ۴۳، ص ۳۱، حدیث ۳۸.

۲. حر عاملی؛ وسائل الشیعه؛ ج ۱۵، ص ۱۷۵.

۳. همان؛ ج ۱۴، ص ۱۲۳.

و) کمک کردن در حج و جهاد و علم آموزی

قال رسول الله (ص):

ایما امرأة اعانت زوجها على الحج والجهاد او طلب العلم اعطاها الله من الثواب ما يعطى امرأة ايوب(ع)؛^۱ هر زنی که در حج و جهاد و دانش اندوزی به شوهرش کمک کند، خداوند آن پاداشی را که به زن حضرت ایوب(ع) داده است، به او می‌دهد.»

۱. توجه به همسر در همه امورات زندگی

یک زن آگاه و وظیفه‌شناس، اگر بتواند درون خانه، محیط مساعدی را برای رشد و کمال خود و شوهر و بویژه فرزندان خویش فراهم کند، تأثیر مثبت و بسیار مؤثر آن در اصلاح جامعه و اخلاق و تربیت آحاد آن، مشاهده خواهد شد. این توجه به همسر را می‌شود در دو دسته بیان کرد:

یک) در امور غیر جنسی

الف) اظهار علاقه و دلربایی

الإمام الصادق(ع):

لا غنى بالزوجة فيما بينها وبين زوجها الموافق لها عن ثلاث خصال وهن: ... و إظهار العشق له بالخلافة والهيئة الحسنة لها في عينه؛ زن نسبت به شوهر سازگار خود سه نکته را باید رعایت کند: .... و [سوم] اظهار عشق به او، با خوش‌زبانی و دلبری و سر و وضع مناسب و خوشایند در نظر او.

ب) سپاسگزاری

قال الصادق(ع):

۱۲

۱. طبرسی، حسن بن فضل؛ مکارم الأخلاق؛ ج ۱، ص ۲۰۱.

۲. همان.

خیر نساء کم التي ان اعطيت شکر و ان منعت رضیت؛ بهترین زنان شما آن زنی است که چون به او چیزی داده شود، سپاسگزاری کند و اگر به او چیزی داده نشود راضی باشد.

ج) خوش آمد گفتن به شوهر

قال رسول الله (ص)

حق الرجل علی المرأة... و ان تستقبله عند باب بیتها فترحب ...؛^۲ حق مرد بر زن این است که... و تا در خانه‌اش به پیشواز او برود و به او خوش آمد بگوید...»

د) گرفتن هدیه

قال النبی (ص):

تَهَادُوا فَإِنَّ الْهَدِيَّةَ تَسْلُ السَّخَائِمَ؛^۳ رسول اعظم (ص) مکرر می‌فرمودند به یکدیگر هدیه دهید؛ به درستی که هدیه کینه‌ها را از بین می‌برد.

ه) توهین نکند

قال رسول الله (ص):

يَا حَوْلَاءَ لِلرَّجُلِ عَلَى الْمَرْأَةِ أَنْ ... وَلَا تُهَيِّنَهُ؛^۴ ای حولاء حق مرد بر زن این است که ... و او را اهانت نکنند...

و) بوسیدن

قال الصادق (ع):

لَيْسَ الْقُبْلَةُ عَلَى الْفَمِ، إِلَّا لِلزَّوْجَةِ وَالْوَالِدِ الصَّغِيرِ؛ بوسیدن دهان روا نیست، مگر از همسر و فرزند خردسال.

۱. مجلسی، محمدباقر؛ بحارالانوار؛ ج ۱۰۰، ص ۲۳۹؛ نوری، میرزا حسین؛ مستدرک الوسائل و المستنبط المسائل؛ مستدرک الوسائل؛ ج ۱۴، ص ۱۶۱.

۲. نوری، میرزا حسین؛ مستدرک الوسائل و المستنبط المسائل؛ ج ۱۴، ص ۲۵۴.

۳. کلینی؛ محمد بن یعقوب؛ الکافی؛ ج ۵، ص ۱۴۳.

۴. مرآة العقول فی شرح أخبار آل الرسول ع؛ محقق و مصحح، رسولی، سید هاشم؛ ج ۲۰، ص ۳۰۴.

ز) ابراز محبت و دوستی

قال الصادق(ع):

للرجل علی المرأة ان تلزم بیته وتودده وتحبه وتشفقه وتجنب سخطه وتتبع مرضاته وتوفی بعهده ووعده؛^۲ حق مرد بر زن این است که [زن] ملازم خانه او باشد، و به شوهرش دوستی و محبت و دلسوزی کند، و از خشم وی دوری گزیند، و آنچه را مورد رضایت اوست انجام دهد، و به پیمان و وعده وی وفادار باشد.

ح) آماده کردن آب و حوله برای شستن دست

قال رسول الله(ص):

حق الرجل علی المرأة... وان تقدم الیه الطشت والمندیل وان توضئه...^۳ حق مرد بر زن این است که ... و تشت آب و حوله را برای او آماده کند و دست‌های او را بشوید و....

ط) آرام کردن شوهر با حرف زدن

مردی خدمت رسول خدا(ص) آمد و عرض کرد: همسری دارم که هرگاه وارد خانه می شوم به استقبالم می آید، و چون از خانه بیرون می روم بدرقه‌ام می کند و زمانی که مرا اندوهگین می بیند می گوید: اگر برای رزق و روزی [و منارج زندگی] غصه می خوری، بدان که خداوند آن را به عهده گرفته است و اگر برای آخرت خود غصه می خوری، خدا اندوهت را زیاد کند [و بیشتر به فکر آخرت باشی]. [رسول خدا(ص) فرمودند:

برای خدا کارگزارانی [در روی زمین] است و این زن یکی از کارگزاران

خداست که پاداش او برابر با نیمی از پاداش شهید است.^۴

۱. کلینی؛ محمد بن یعقوب؛ *الکافی*؛ ج ۲، ص ۱۸۶. مجلسی، محمدباقر؛ *بحارالانوار*؛ ج ۱۰، ص ۲۴۶.

۲. نوری، میرزا حسین؛ *مستدرک الوسائل و المستنبط المسائل*؛ ج ۱۴، ص ۲۴۴.

۳. همان؛ ج ۱۴، ص ۲۵۴.

۴. طبرسی، حسن بن فضل؛ *مکارم الأخلاق*؛ ج ۱، ص ۲۰۰.

ی) باعث خوشحالی شوهر شود

عن أبي الحسن علي بن موسى الرضا(ع) قال: الإمام الباقر(ع):
ما أفادَ عبدٌ فائدةً خيراً من زوجةٍ صالحَةٍ : إذا رآها سرَّتَهُ، و إذا غابَ عنها حَفِظَتْهُ
في نَفْسِها و مالِها؛^۱ آدمی، سودی بهتر از همسر شایسته به چنگ نیاورده است؛
همسری که شوهرش با دیدن او خوشحال شود و هرگاه از وی دور شود در
غیابش نگهبان خود و اموال او باشد.

ک) بیدار کردن برای نماز شب

قال رسول الله(ص):

رحم الله امرأة قامت من الليل فصلت وأيقظت زوجها، فإن أباي نضحت في وجهه
الماء؛^۲ رحمت خدا بر آن زنی باد که نیمه‌های شب از خواب برخیزد و نماز
بخواند و شوهرش را برای نماز بیدار کند و اگر امتناع کرد به صورتش آب پاشد.

دو) در امور جنسی

یکی از عوامل بسیار مهم در رضایت زن و شوهرها از زندگی خانوادگی،
احساس رضایت آن‌ها از روابط جنسی شان است. تامین نیاز جنسی افراد در
خانواده از اهمیت بسیاری برخوردار است. می‌توان گفت نخستین انگیزه‌ای که
آدمیان را به سوی ازدواج و زندگی مشترک با جنس مخالف فرا می‌خواند، همین
نیاز غریزی و زیستی است. در میان لذت‌های غریزی، هیچ لذتی با لذت ناشی از
ارضای میل جنسی برابری نمی‌کند. از همین روی در اسلام، ارضای مشروع میل
جنسی نه تنها مورد نکوهش قرار نگرفته، بلکه نسبت به آن توصیه شده است.

۱. مجلسی، محمدباقر؛ بحارالانوار؛ ج ۳، ص ۱۶۹. کلینی؛ محمد بن یعقوب؛ الکافی؛ ج ۵، ص ۳۲۷.

۲. سنن ابی‌داود؛ ج ۲، ص ۵۶۸، ح ۱۳۰۸.

مصدق‌های رفتاری توجه زن به شوهر در امور جنسی:

الف) بوسیدن شوهر هنگام رابطه جنسی

عن النبی (ص) و فی الخبر:

إذا جامع أحدكم أهله فلا يتجردان تجرد العيرين - أي - الحمارين - و ليقدم التلطف بالكلام و التقبيل قال صلى الله عليه و آله و سلم: «لا يقع أحدكم على أهله كما يقع البهيمة، لیکن بینهما رسول، فقيل: و ما الرسول یا رسول الله؟ فقال: القبلة و الكلام؛ هنگام در آمیختن با همسر خویش، یکدیگر را ببویید، ببوسید، عشق بازی کنید و با سخنان محبت آمیز، عشق را به او پیش کش کنید.

ب) عشق بازی قبل رابطه جنسی

عن النبی (ص) و فی الخبر:

إذا جامع أحدكم أهله فلا يتجردان تجرد العيرين - أي - الحمارين - و ليقدم التلطف بالكلام و التقبيل قال (ص): «لا يقع أحدكم على أهله كما يقع البهيمة، لیکن بینهما رسول، فقيل: و ما الرسول یا رسول الله؟ فقال: القبلة و الكلام؛

ج) بدون دلیل مانع ارتباط زناشویی نشود

وَ عَنْهُ عَلَيْهِ السَّلَامُ: «أَنَّ امْرَأَةً سَأَلَتْهُ فَقَالَتْ يَا رَسُولَ اللَّهِ مَا حَقُّ الزَّوْجِ عَلَى زَوْجَتِهِ ... وَلَا تَمْنَعُهُ نَفْسَهَا وَإِنْ كَانَتْ عَلَى ظَهْرِ قَتَبٍ». ۱. پیامبر خدا صلی الله علیه و آله: «حق مرد بر زن این است که .... و بدون دلیل (عذر شرعی) مانع شوهر نسبت به نفس خودش نشود، اگر چه بر پشت شتر باشد.»

۱. محجه البيضاء؛ ج ۳، ص ۱۱۰.

۲. دعائم الإسلام؛ ج ۲، ص ۲۱۶؛ مستدرک الوسائل؛ ج ۱۴، ص ۲۳۷.

د) عدم تعلُّل در پاسخ به رابطه جنسی خواستن شوهر
قال رسول الله (ص):

لعن الله المسوّفات التي يدعوها زوجها إلى فراشه فتقول: «سوف» حتى تغلبه
عيناه؛^۱ خدا مماله‌گر را لعنت کند، یعنی زنی که شوهرش ببسترش خواند و
گوید: «کمی بعد» تا خوابش ببرد.

و عن أبي عبدالله (ع) قال:

خير نسائكم التي إذا خلّت مع زوجها خلعت له درع الحياء وإذا لبست لبست معه
درع الحياء؛^۲ بهترین زنان شما کسی است که زمانی که با شوهرش خلوت کرد،
برای او لباس حیا را خارج کند و....

ه) عرضه کردن خود برای امور جنسی بر شوهر

عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ:

جَاءَتِ امْرَأَةٌ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ ص فَقَالَتْ يَا رَسُولَ اللَّهِ مَا حَقُّ الزَّوْجِ عَلَى الْمَرْأَةِ
فَقَالَ.....تُعْرِضُ نَفْسَهَا عَلَيْهِ غُدُوَّةً وَعَشِيَّةً؛^۳ زنی آمد خدمت پیامبر (صلی الله علیه و
آله و سلم) و عرض کرد: یا رسول الله حق شوهر بر همسرش چیست؟ فرمود:
.... و صبح و شام خود را به وی عرضه کند و ....

۱. اقتدار بخشی

اقتدار مرد یکی از خصوصیات جدا نشدنی و ذاتی در مردان است. خانم‌ها
دوست دارند شوهری قوی و مدیر و مدبر داشته باشند. کسی که در شرایط
بحرانی بهترین تصمیم را می‌گیرد و آن‌قدر منطقی هستند که از هر لحاظ می‌شود
روی آنها حساب کرد. اقتدار مرد، حریم و چارچوب‌هایی دارد که اگر

۱. موسوعه معارف الكتاب و السنه؛ ج ۲، ص ۴۱۷.

۲. فروع کافی؛ ج ۵، ص ۳۲۴.

۳. حر عاملی؛ وسائل الشیعه؛ ج ۲۰، ص ۱۵۸.

چارچوبش مشخص نشود یا در آن زیاده روی کنید حتما به مشکل بر می خورید. حفظ اقتدار شوهر مهم‌ترین وظیفه هر زنی است. اقتدار شوهر اگر بشکند، دیگر نمی شود تکه های شکسته را به هم چسباند و دیگر آن خانواده، خانواده نمی شود. شکستن غرور و اقتدار شوهر، یعنی پایان یک رابطه عاشقانه. رویایی که همیشه انتظارش را می کشیدید. به همین دلیل در این مورد باید خیلی مراقب بود. راهکارهایی که در روایات به عنوان مصداق رفتاری حفظ اقتدار شوهر آمده است، عبارتند از:

الف) مهمان با اجازه شوهر

قال رسول الله (ص):

ایها الناس ان نساءکم علیکم حقا ولکم علیهن حقا حقا حقا علیهن [. . . ان لا یدخلن احدا تکرونه بیوتکم الا باذنکم؛ ای مردم! زن های شما بر شما حقی دارند و شما هم بر آنان حقی دارید. حق شما بر آنان این است که کسی را که شما رضایت ندارید، بدون اجازه به منزلتان وارد نکنند.

ب) بودن در خانه

قال رسول الله (ص):

للرجل علی المرأة ان تلزم بیته و...؛^۱ حق مرد بر زن این است که [زن] ملازم خانه او باشد.

ج) امانتداری در غیاب شوهر

در سخنی از پیغمبر اسلام (ص) آمده است که:

زن نگهبان و امانت دار اموال شوهرش است و در این باره مسئولیت دارد.^۲

۱. مجلسی، محمدباقر؛ *بحار الانوار*؛ ج ۷۶، ص ۳۴۸.

۲. همان؛ ج ۴۵، ص ۱۵۰.

۳. همان؛ ج ۲، ص ۵۵۰.

یکی از رفتارهای مهمّ زن، این است که در غیاب شوهر، از هر جهت امانتدار باشد. قرآن کریم، بانوان شایسته را چنین توصیف می‌فرماید:

«فَالصَّالِحَاتُ قَانِتَاتٌ حَافِظَاتٌ لِّلْغَيْبِ بِمَا حَفِظَ اللَّهُ»^۱

پس زنان شایسته، فرمان بردارند [و] به پاس آنچه خدا [برای آنان] حفظ کرده، اسرار [شوهران خود] را حفظ می‌کنند.

این سخن، در ادامه آیه قبل، ضمن تأکید بر این که بانوان صالح و شایسته، علاوه بر این که ریاست شوهر را در اداره امور زندگی می‌پذیرند و در برابر نظام خانواده تمکین می‌نمایند (تاکید مضمون آیه قبل)، نه تنها در حضور شوهر، بلکه در غیاب او نیز از هر جهت، امانتدار عفت خود و اسرار و اموال خانوادگی هستند و در برابر حقوقی که خداوند متعال برای آنها مقرر داشته، وظایف خود را به خوبی انجام می‌دهند.

(د) مخالفت نکردن با شوهر

قال رسولُ الله (ص):

ان للرجل حقا علی امراته اذا دعاها ترضيه واذا امرها لا تعصيه ولا تجاوبه بالخلاف ولا تخالفه؛^۲ مرد حقی بر زنش دارد [و آن حق این است که] چنانچه او را صدا زند پاسخ دهد، و هنگامی که او را دستوری دهد سرپیچی نکند و پاسخ مخالف ندهد و با او مخالفت نوزد.

۱. نساء/ ۳۴.

۲. نوری، میرزا حسین؛ مستدرک الوسائل و المستنبط المسائل؛ ج ۴، ص ۲۳۸، ح ۲.

ه) حفظ احترام

عن أبي عبدالله (ع) قال:

و سعيدة سعيدة امرأة تكرم زوجها ولا تؤذيه وتطيعه في جميع أحواله؛^۱ هر زنی که به شوهرش احترام کند و آزارش نرساند خوشبخت و سعادتمند خواهد بود.

و) پوشاندن خود از غیر شوهر

رسول الله (ص):

ان من خير نساءكم . . . المتبرجة من زوجها الحصان عن غيره؛^۲ بهترین زنان شما

آن زنی است که برای شوهرش آرایش و زینت می‌کند، اما از بیگانگان خود را می‌پوشاند.

ز) دعوت مهمان با اجازه شوهر

قال رسول الله (ص):

ايها الناس ان لنساءكم عليكم حقا ولكم عليهن حقا حاكم عليهن [ان] لا يدخلن

احدا تکرهونه بیوتکم الا باذنکم؛^۳ مردم! زن‌های شما بر شما حقی دارند و شما هم بر آنان حقی دارید، حق شما بر آنان این است که کسی را که شما رضایت ندارید، بدون اجازه به منزلتان وارد نکنند.

ح) جلب رضایت شوهر

قال الإمام الباقر (ع):

لا شفيح للمرأة انجح عند ربها من رضا زوجها؛^۴ برای زن هیچ شفیعی نزد

پروردگارش به اندازه رضایت شوهرش سودمندتر نیست.

ط) دلجویی و جلب رضایت شوهر

۱. مجلسی، محمدباقر؛ بحارالانوار؛ ج ۱۰۳، ص ۲۵۳.

۲. همان.

۳. همان؛ ج ۷۶، ص ۳۴۸، ح ۱۳.

۴. همان؛ ج ۱۰۳، ص ۲۵۶.

و رَوَى جَمِيلُ بْنُ دَرَّاجٍ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ (ع) قَالَ:
خَيْرُ نِسَائِكُمْ الَّتِي إِنْ غَضِبْتَ أَوْ أَغْضَبْتَ قَالَتْ لِرِوَجِهَا يَدِي فِي يَدِكَ لَأُكْتَحِلَ بِغَمَضٍ
حَتَّى تَرْضَى عَنِّي...؛^۱ بهترین زنان شما آن زنی است که وقتی عصبانی باشد یا
عصبانی شود به همسر خود چنین بگوید: دستم در دست تو، نخواهم خوابید،
مگر اینکه از من راضی شوی.

ی) نخواستن بالای طاعت شوهر

قال علی (ع) قَالَتْ فَاطِمَةُ (س):

يَا أَبَا الْحَسَنِ، إِنِّي لَأَسْتَحِي مِنْ إِلَهِي أَنْ أُكَلِّفَكَ مَا لَا تَقْدِرُ؛^۲ خطاب به همسرش
امیرالمؤمنین علی (ع) کرد: من از خدای خود شرم دارم که از تو چیزی را
درخواست نمایم و تو توان تهیه آن را نداشته باشی.

ک) سرپیچی نکردن از شوهر

قال رَسُولُ اللَّهِ (ص):

ان للرجل حقا على امراته ... واذا امرها لا تعصيه ولا تجاوبه بالخلاف ولا تخالفه؛^۳
مرد حقی بر زنش دارد [و آن حق این است که] ... و هنگامی که او را دستوری
دهد سرپیچی نکند و پاسخ مخالف ندهد و با او مخالفت نرزد.

ل) تصرف کردن در مال شوهر با اجازه او

قال رسول الله (ص):

يَا حَوْلَاءُ وَالَّذِي بَعَثَنِي بِالْحَقِّ نَبِيًّا وَرَسُولًا لَا يَنْبَغِي لِلْمَرْأَةِ أَنْ تَتَّصِدَّ بِشَيْءٍ مِنْ بَيْتِ
زَوْجِهَا إِلَّا بِإِذْنِهِ فَإِنْ فَعَلَتْ ذَلِكَ كَانَ لَهُ الْأَجْرُ وَعَلَيْهَا الْوِزْرُ؛^۴ ای حولاء به کسی که مرا
به حق، به نبوت و رسالت برانگیخت سزاوار نیست زن از اموال شوهرش بدون

۱. من لایحضره الفقیه؛ ج ۳، ص ۳۸۹.

۲. طوسی، الأمالی؛ ج ۱، ص ۶۱۶.

۳. نوری، میرزا حسین؛ مستدرک الوسائل و المستنبط المسائل؛ ج ۱۴، ص ۲۴۸.

۴. مرآة العقول فی شرح أخبار آل الرسول (ع)، محقق و مصحح: رسولی، سید هاشم؛ ج ۲۰، ص ۳۰۴.

اذن او صدقه دهد، که اگر چنین کند ثوابش از آن مرد و گناهش و وزر و وبالش برعهده زن است.»

م) استقبال و بدرقه کردن

مردی خدمت رسول خدا(ص) آمد و عرض کرد: همسری دارم که هرگاه وارد خانه می‌شوم به استقبال می‌آید، و چون از خانه بیرون می‌روم بدرقه‌ام می‌کند و زمانی که مرا اندوهگین می‌بیند می‌گوید: اگر برای رزق و روزی [و مخارج زندگی] غصه می‌خوری، بدان که خداوند آن را به عهده گرفته است و اگر برای آخرت خود غصه می‌خوری، خدا اندوهت را زیاد کند [و بیشتر به فکر آخرت باشی] رسول خدا(ص):

ان لله عمالا و هذه من عماله لها نصف اجر الشهيد؛ برای خدا کارگزارانی [در روی زمین] است و این زن یکی از کارگزاران خداست که پاداش او برابر با نیمی از پاداش شهید است.^۱

ن) رفتن به پیشواز شوهر

قال رسول الله(ص):

حق الرجل على المرأة ... و ان تستقبله عند باب بيتها فترحب...^۲ حق مرد بر زن این است که ... و تا در خانه‌اش به پیشواز او برود و به او خوشامد بگوید و...

ش) صدا زدن همسر با بهترین نام

فاطمه زهرا(س) نام همسر خود را با احترام یاد می‌کرد. گاهی وی را با کنیه «ابالحسن» می‌خواند و گاه با لقب شریف «یا امیرالمؤمنین» آن حضرت را فرا می‌خواند و گاهی هم آن حضرت با عنوان «یا ابن عم» ای پسر عمو خطاب می‌کرد.

۱. طبرسی، حسن بن فضل؛ مکارم الأخلاق؛ ج ۱، ص ۲۰۰.

۲. نوری، میرزا حسین؛ مستدرک الوسائل و المستنبط المسائل؛ ج ۱۴، ص ۲۵۴.

ع) عدم خروج از خانه

عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ (ع) قَالَ:

جَاءَتْ امْرَأَةٌ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَتْ يَا رَسُولَ اللَّهِ (ص) مَا حَقُّ الزَّوْجِ عَلَيَّ الْمَرْأَةِ فَقَالَ لَهَا ... وَ لَا تَخْرُجِ مِنْ بَيْتِهَا إِلَّا بِإِذْنِهِ وَ إِنْ خَرَجَتْ بِغَيْرِ إِذْنِهِ لَعَنَّتَهَا مَلَائِكَةُ السَّمَاءِ وَ مَلَائِكَةُ الْأَرْضِ وَ مَلَائِكَةُ الْعُضْبِ وَ مَلَائِكَةُ الرَّحْمَةِ حَتَّى تَرْجِعَ إِلَى بَيْتِهَا ...؛ زنی خدمت پیامبر (ص) رسید و پرسید: یا رسول الله حق شوهر بر همسرش چیست؟ حضرت فرمود: ... و از خانه خود خارج نشود مگر با اجازه او و اگر بدون اجازه خارج شود، تا زمانی که به خانه‌اش بازگردد، فرشتگان آسمان و زمین و فرشتگان غضب و رحمت او را لعن می‌کنند.

ف) فرزند آوردن

قال رسول الله (ص): «خير نسائكم الودود الولود المؤتية وشرها اللجوج».^۲
«بهترین زنانان زنی است که با محبت، فرزندآور و سازگار باشد، و بدترین آنان زنی است که لجباز باشد.»

۱. سازگاری

از جمله مهم‌ترین شرایط رضایت زن و شوهر از زندگی زناشویی، رعایت اخلاق حسنه و خوش رفتاری آنان نسبت به یکدیگر است. اساس زندگی زناشویی بر محبت و دوستی زن و شوهر با یکدیگر بنا شده است. در همین ارتباط قرآن کریم می‌فرماید:

از نشانه‌های خدا این که برای شما از جنس خودتان همسرانی آفرید تا در کنار آنها آرامش یابید و بین شما مودت و رحمت قرار داد، همانا در این امر نشانه‌هایی است برای گروهی که تفکر می‌کنند.^۱

۱. حر عاملی، وسائل الشیعة؛ ج ۲۰، ص ۱۵۷.

۲. حر عاملی؛ وسائل الشیعة؛ ج ۱۴، ص ۱۱۵.

این آرامش تنها در سایه رعایت اخلاق خوش و برخورد نیک زن و شوهر با یکدیگر امکان‌پذیر است. مصداق‌های زیادی برای سازگاری زوجین در روایات و سخنان اهل‌بیت(ع) آمده است که برخی از آنها را برای استفاده زوجین آورده‌ایم:

الف) خواستن به اندازه توان شوهر

قال رسول الله(ص):

لا يحل للمرأة ان تتكلف زوجها فوق طاقتها؛^۲ برای زن جایز نیست که شوهرش را به بیش از توانایی اش مجبور کند.

ب) صبر کند بر غیرت شوهر

قال رسول الله(ص):

ثلاث من النساء يرفع الله عنهم عذاب القبر، ويكون محشرهنَّ مع فاطمة(س) بنت محمد(ص): أيما امرأة صبرت على غيرة زوجها؛^۳ سه طایفه از زن‌هایند که عذاب قبر از آنها برداشته شود و با حضرت فاطمه(س) دختر حضرت محمد(ص) محشور شوند زنی که بر غیرت شوهرش صبر کند و ...».

ج) صبر بر سوء خلق شوهر

قال رسول الله(ص):

ثلاث من النساء يرفع الله عنهم عذاب القبر، ويكون محشرهنَّ مع فاطمة بنت محمد صلی الله علیه وآله: ... وامرأة صبرت على سوء خلق زوجها؛^۴ سه طایفه از زن‌هایند که

۱. و من آیاته ان خلق لكم من انفسكم ازواجاً لتسکنوا اليها و جعل بينكم مودة و رحمه ان في ذلك لآيات لقوم يتفكرون.

۲. نوری، میرزا حسین؛ مستدرک الوسائل و المستنبط المسائل؛ ج ۱۴، ص ۲۴۲.

۳. دیلمی، حسن بن محمد؛ إرشاد القلوب؛ ج ۱، ص ۱۷۵.

۴. همان.

عذاب قبر از آنها برداشته شود و با حضرت فاطمه (س) دختر حضرت محمد (ص) محشور شوند ... و زنی که با شوهر بد اخلاق بسازد و...

(د) مهر را هبه کند

قال رسول الله (ص):

ثلاث من النساء يرفع الله عنهم عذاب القبر، و يكون محشرهنّ مع فاطمة (س) بنت محمد (ص): ... و امرأة وهبت صداقتها لزوجها...^۱ و فرمود سه طایفه از زنهایند که عذاب قبر از آنها برداشته شود و با حضرت فاطمه (س) دختر حضرت محمد (ص) محشور شوند... و زنی که مهریه‌اش را ببخشد.

(ه) کتمان سر زوج

قال رسول الله (ص):

أيما امرأة كتمت سر زوجها، فلم تطلع عليه أحداً فهي في درجات الحور العين، فإن كان غير طاعة الله فلا يحلّ لها أن تكتم؛^۲ هر زنی راز همسرش را پوشیده دارد که کسی بر اسرارش آگاه نشود، درجه او در بهشت مانند درجات حوریان است، ولی اگر سرش در غیر طاعت خدا بود لازم نیست که پوشیده دارد.

(و) لجباز نباش!

قال رسول الله (ص):

خير نساءكم الودود الودود المؤاتية وشرها اللجوج؛^۳ بهترین زنانان زنی است که با محبت، فرزندآور و سازگار باشد، و بدترین آنان زنی است که لجباز باشد.

۱. همان.

۲. دیلمی، حسن بن محمد؛ *إرشاد القلوب*؛ ج ۱، ص ۱۷۴.

۳. حر عاملی؛ *وسائل الشیعة*؛ ج ۱۴، ص ۱۱۵.

ز) آزار ندادن با کلام

قال رسول الله (ص):

أيما امرأة آذت زوجها بلسانها، لم يقبل الله منها صرفا ولا عدلا ولا حسنة من عملها حتى ترضيه، وإن صامت نهارها، وقامت ليلها، واعتقت الرقاب، وحملت على جيات الخيل في سبيل الله، وكانت أول من يرد النار؛ أهر زني، شوهر خویش را به زبانش بیازارد، خداوند عزّ و جلّ از او هیچ مال و فدیة و کار نیکی نمی‌پذیرد، تا آن‌که او را راضی کند... .

ح) عدم سپاسگزاری

قال الصادق (ع):

ایما امرأة قالت لزوجها: ما رایت قط من وجهک خیرا فقد حبط عملها؛^۲ هر زنی به شوهرش بگوید: من از تو هرگز خیریی ندیدم، [ثواب] کارش از بین می‌رود.

ط) آزار نرساندن

قال الصادق (ع):

سعيدة سعيدة امرأة تكرم زوجها ولا تؤذيه وتطيعه في جميع احواله؛^۳ خوشا به سعادت و خوشا به سعادت آن زنی باد که شوهرش را بزرگ دارد و به او آزار نرساند و همیشه از شوهرش فرمانبری کند.

ی) عدم فشار در مسائل مالی

قال رسول الله (ص):

أيما امرأة أدخلت على زوجها في أمر الفقه وكلفته ما لا يطيق لا يقبل الله منها صرفا ولا عدلا إلا أن تتوب وترجع وتطلب منه طاقته؛^۴ هر زنی که در امور نفقه، بر

۱. من لا يحضر الفقيه؛ ج ۱ ص ۵۱۵.

۲. نوری، میرزا حسین؛ مستدرک الوسائل و المستنبط المسائل؛ ج ۱۴، ص ۲۴۴.

۳. مجلسی، محمدباقر؛ بحار الانوار؛ ج ۱۰۳، ص ۲۵۳.

۴. طبرسی، حسن بن فضل؛ مکارم الأخلاق؛ ص ۲۰۲.

شوهرش فشار آورد و خارج از توانش بر او تحمیل کند، خداوند، از او، نه توبه‌ای می‌پذیرد و نه فدیهای، مگر آن‌که توبه کند و برگردد و در حدّ توانش، از او چیز بخواهد.

نتیجه‌گیری

محقق در این تحقیق به این نتیجه رسید که برای اینکه یک زن بتواند خوب شوهر داری کند، لازم است که در پنج مولفه: آراستگی (آرایش کردن، استفاده از عطر، استفاده از زینت)، توجه (در همه امور زندگی از امور جنسی گرفته تا بقیه امور)، خدمت کردن به شوهر در منزل (آشپزی، نان پختن)، حفظ اقتدار شوهر و سازگاری با شوهر، مسلط به مصداق‌های رفتاری برآمده از روایات اهل‌بیت(ع) شود.

منابع و مأخذ:

قرآن الکریم.

۱. ابن بابویه، محمد بن علی؛ *الأمالی*؛ تهران: کتابچی، چاپ ششم، ۱۳۷۶ ش.
۲. _____؛ *من لایحضره الفقیه*؛ قم: دفتر انتشارات اسلامی، چاپ دوم، ۱۴۱۳ ق.
۳. ابی داوود، سلیمان بن اشعث؛ *سنن ابی داوود*؛ تصحیح: جمیل صدقی، محمد؛ بیروت: دارالفکر، ۱۴۲۰ ق.
۴. امینی، ابراهیم؛ *آیین همسر‌داری*؛ قم: بوستان کتاب؛ چاپ بیست و نهم، ۱۳۸۹.
۵. راغب الأصفهانی؛ *المفردات فی غریب القرآن*؛ بیروت: انتشارات دار القلم، ۱۳۷۴ ش.
۶. حویزی، عبد علی بن جمعه؛ *تفسیر نورالثقلین*؛ مصحح: رسولی محلاتی، سید هاشم؛ قم: ناشر اسماعیلیان، ۱۴۱۵ ق.
۷. دیلمی، حسن بن محمد؛ *أعلام الدین فی صفات المؤمنین*؛ قم: مؤسسه آل‌البیت(ع)، چاپ اول.
۸. طبرسی، حسن بن فضل؛ *مکارم الأخلاق*؛ قم: الشریف الرضی، چاپ چهارم، ۱۴۱۲ ق.
۹. طوسی، محمد؛ *تهذیب الاحکام*؛ محقق خرسان، چاپ، تهران: ناشر دارالکتب اسلامیة، ۱۳۶۴ ش.
۱۰. طبرسی؛ *مشکاة الانوار*؛ ترجمه: عطاردی قوچانی، عزیزالله؛ تهران: دارالکتب اسلامیة، ۱۳۷۴ ش.
۱۱. فتال نیشابوری، محمد بن احمد؛ *روضه الواعظین و بصیره المتعظین*؛ قم: انتشارات رضی، چاپ اول، ۱۳۷۵ ش.
۱۲. فیروزآبادی، مجدالدین؛ *القاموس المحیط*؛ بیروت: ناشر دارالعلم، ۱۴۱۵ ق.
۱۳. کلینی، محمد؛ *الکافی*؛ مصحح: غفاری، علی‌اکبر؛ تهران: ناشر دارالکتب اسلامیة، ۱۴۰۷ ق.

- ۱۴ . کاشانی، محسن؛ *المحجّه البيضاء فی تهذیب الاحیاء*؛ قم: انتشارات اسلامی، چاپ دوم، بی تا.
- ۱۵ . محمدی ری شهری، محمد؛ *موسوعه معارف الكتاب و السنه*؛ بیروت: دار الحدیث. ۱۴۳۲ق.
- ۱۶ . _____؛ *دانش نامه قرآن حدیث*؛ قم: دارالحدیث، ۱۳۹۰ش.
- ۱۷ . متقی فر، مهدی؛ علیمه، جمال زاده؛ ناهید، اعظم رام پناه؛ *خانواده، اخلاق و سبک زندگی*؛ تهران: اندیشه ماندگار، ۱۳۹۹ش.
- ۱۸ . مجلسی، محمدباقر؛ *بحار الانوار*؛ تهران: دارالکتب اسلامی، ۱۴۰۴ق.
- ۱۹ . مجلسی، محمدباقر؛ *مرآه العقول فی شرح اخبار آل الرسول*؛ تهران: ناشر دارالکتب اسلامی، ۱۴۰۴ق.
- ۲۰ . مغربی، نعمان بن محمد؛ *دعائم الاسلام*؛ چاپ، قم: ناشر مؤسسه آل البيت (ع)، ۱۳۸۵ق.
- ۲۱ . نوری، میرزا حسین؛ *مستدرک الوسائل و المستنبط المسائل*؛ قم: ناشر مؤسسه آل البيت (ع)، ۱۳۹۶ش.

مقالات :

- ۲۲ . اسکندری نژاد، فتحی آشتیانی (۲۰۲۱)؛ بررسی عوامل موثر بر طلاق در دهه اخیر (مرور سیستماتیک)؛ مطالعات اسلامی زنان و خانواده، ۱۴(۸)، ۵۳-۸۶.
- ۲۳ . انتصاری، آمنه (۱۳۹۳)؛ شناخت حقوق همسر، ضامن سلامت خانواده است؛ پیام زن، ۱۳۹۳(۲۷۲).
- ۲۴ . قاسمی، علیرضا؛ ساروخانی، باقر (۱۳۹۲)؛ عوامل مرتبط با طلاق در زوجین متقاضی طلاق توافقی (شهرستان کرمانشاه)؛ مطالعات علوم اجتماعی ایران، ۱۰(۳۹)، ۸۷-۶۹.
- ۲۵ . نصراللهی، سارا؛ تمدنی، مجتبی (۱۳۹۷)؛ شناسایی الگوهای رفتاری تداوم دهنده مشکلات زناشویی؛ فرهنگ مشاوره و روان درمانی ۳۴. ۵۷-۷۵.

۲۶. شاعیدی، ثریا (۱۳۹۸)؛ الگوی رفتاری حضرت خدیجه در ارتباط با همسررداری؛ نشریه «مطالعات تربیتی و روانشناختی خانواده»، پاییز و زمستان ۱۳۹۸ - شماره ۱ (۱۹ صفحه - از ۶۹ تا ۸۷).
۲۷. پناهی، علی احمد ۱۳۹۴؛ سبک اهل‌بیت(ع) در همسررداری؛ مطالعات اسلام و روان‌شناسی ۱۶، ص ۱۰۵-۱۳۴.
۲۸. شفیعی، محمد ۱۳۹۱؛ زن از نگاه پیامبر(ص)؛ نشریه زن و فرهنگ، ص ۲۳.
۲۹. قلی‌زاده، آذر؛ بانکی‌پور فرد، امیرحسین؛ مسعودی نیا، زهرا ۱۳۹۴؛ مطالعه کیفی تجارب مردان و زنان طلاق گرفته از عوامل فرهنگی زمینه ساز طلاق؛ جامعه‌شناسی کاربردی ۱، ص ۳۹-۶۴.
۳۰. صالحی (۲۰۰۶)، پیامبر اعظم(ص) و همسررداری مطلوب راهکارها و آسیب‌ها؛ معرفت، ۱۰۸(۱۵)، ۷۳-۸۲.
۳۱. موسوی، طاهره (۱۳۹۸)؛ دوره ۱۴۳۷، شماره ۱۳۸، رمضان ویژه‌نامه خانواده، ۱۳۹۴، ص ۳۵-۴۸.
۳۲. همت‌پور، بهاره؛ نیکوکار، حمیدرضا ۱۳۸۹؛ بررسی همسررداری در سیره امام خمینی(ره) با رویکرد نوگرایی در اندیشه و عمل؛ (ارائه مقاله در بخش دانشجویی کنگره)، کنگره ملی بررسی اندیشه‌های فرهنگی اجتماعی حضرت امام خمینی(ره).
۳۳. هوشنگی، حسین؛ امین‌ناجی، محمدهادی؛ جمشیدی راد، محمد صادق؛ موسایی‌پور، محبوبه ۱۳۹۳؛ اهمیت و جایگاه عشق بین همسران در سبک زندگی اسلامی - قرآنی؛ مطالعات قرآن و حدیث ۲، ص ۱۱۷-۱۴۳.

